

A sepsiszéki cirkálási jegyzőkönyvek zálogperei (1690–1701)

RÁCZ BALÁZS VIKTOR
(ELKH BTK TTI – ELTE BTK)

DEBRECENI EGYETEM | 2022. NOVEMBER 3.

Az Innovációs és Technológiai Minisztérium ÚNKP-22-3 kódszámú Új Nemzeti Kiválóság Programjának a Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Alapból finanszírozott szakmai támogatásával és NKFIH 139281 azonosító számú projekt keretében készült.

A MAGYAR TUDOMÁNY ÜNNEPE

Tudomány: út a világ megismeréséhez

Kiss András és a cirkálás

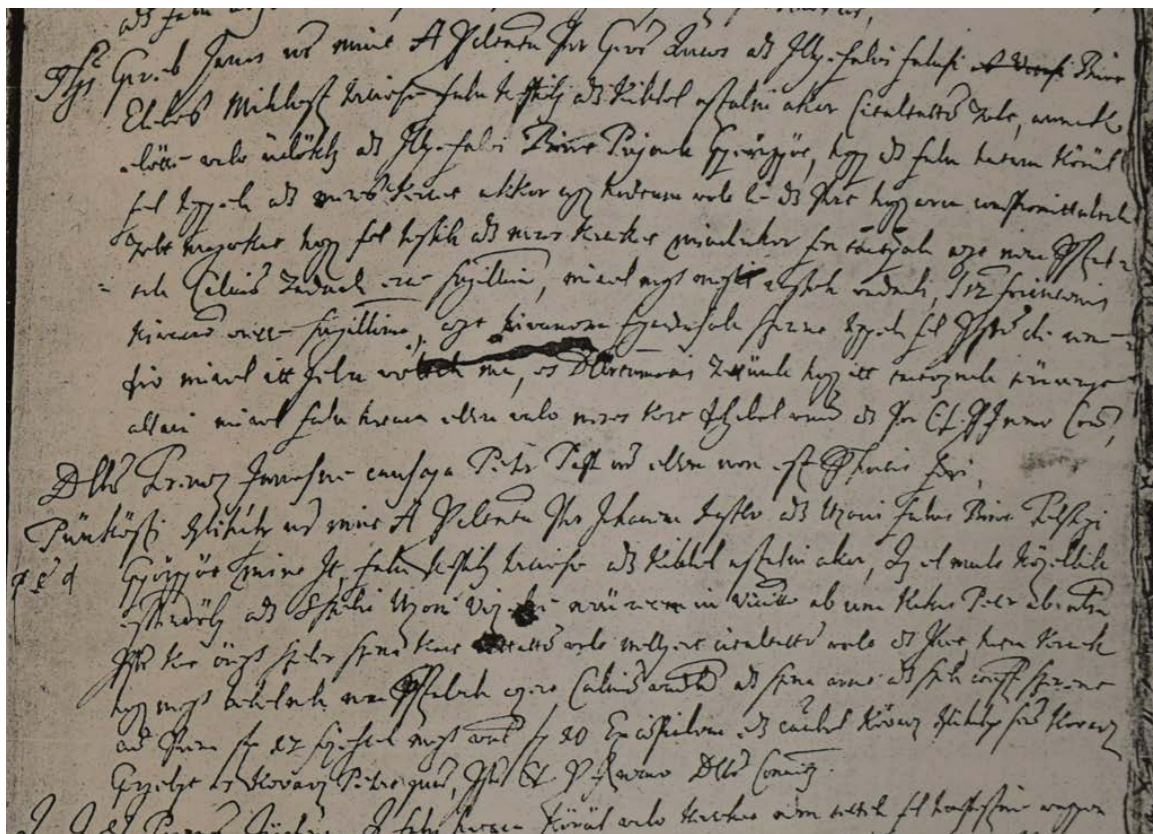
- *Kiss András: A vármegyei filiális szék keletkezéséről.* In: *Uő: Források és értelmezések.* Bukarest 1994. 39–69.
- *Kiss András: Boszorkányok, kuruzslók, szalmakoszorús paráznák.* Bukarest 1998.
- *Kiss András: A tolvajkiáltás közbiztonsági szerepe az erdélyi joggyakorlatban, különös tekintettel Aranyosszékre.* In: *Uő: Más források – más értelmezések.* Marosvásárhely 2003. 97–111.
- *Kiss András: Az erdélyi vallásszabadság Aranyosszék mindennapjaiban a 17. század második felében.* *Korunk* 24. (2013) 3. sz. 88–94.

A cirkálás

- középkori eredetű eljárás (II. Ulászló 1502. évi parancslevele, 1514:33. tc.)
- a vármegyei *sedriával* és a székely derékszékkal párhuzamosan működő büntetőeljárás → a Székelyföldön ezen a szerepén túl is lép
- szabályos időközönként lefolytatott eljárás
- a közgyűlés által kinevezett cirkálók a kiadott (extradatus) latrok neveit *regestrumba* foglalják → akiket nem tudnak felelősségre vonni, azt proskribálnak tekintik
- a lakosság vallatását kérdőpontok alapján végzik (17. század második fele)
- az ítélezés és a végrehajtás is alapvetően a cirkálók feladata

A sepsiszéki jegyzőkönyvek

- OSZK Kt. Fol. Hung. 953.
- 223 folio
- 1679–1711:
 - 1679: regestrum
 - 1690: jegyzőkönyv és regestrum
 - 1693–1694: jegyzőkönyv és regestrum
 - 1701: jegyzőkönyv és regestrum

Praemonitio elmulasztása

„Egy darab zálagos szántóföldet ellenzettem meg az I-nél az sepsiszéki, Árkos feletti határban, Nyíres orban, Veres István vicinumjában, ab altera protestatur. Ez jure sanguinis engemet illet, protestálok, ha genealogiámat deducálnom kell, salvum legyen. Debito tempore pénzzel megellenzván s kínálván nem leválta, juxta contenta decreti kívánom kezemben adjudicáltatni gratis cum fructu perceptisque utilitatibus, mégannyi summán is convincáltatni.”

[Tegző Bálint és Tegző Miklósné Ilona pere, 1693]

Evictio elmulasztása

„Egy darab szántóföldet adott volt nekem zálagba pro flor. 3 den. 60 ugyan az szotyori, sepsiszéki, középső határban két út között, Szotyori Gergely uram vicinumjában ab una. Evictiót is fogadott volt róla, melyért mikor engem perlettek, nem evincált, noha jelen volt. Kárba estem, mely facit flor. 12, az föld kiment kezemből, ezért cum poena calumniae, az fenn megírt pénzemet és káromat cum duplo refundálja.”

[Szotyori Ferenc és Baczoni Antal pere, 1693]

A zálogtárgy állagának megváltoztatása 1.

„Insuper az sepsiszéki, szentgyörgyi alsó határban, Nagy tó lábja nevű helyben lévén egy zálagos földem az I-nél, vicinusa ab una Király Sámuel, ab altera protestatur. Azon földemet az maga földihez szántotta, potentián hívom érette, bírja úgy, mint eddig bíratott.”

[Tóth Mihály és Jánosi Tamás pere, 1693]

A zálogtárgy állagának megváltoztatása 2.

Sebestyén János deák hogy az Dobos István nála zálogon lévő földit nem conserválta úgy, az mint impignoráltatott, valahányszor elszántották, külön-külön potentián vagyon érette az I. és az perben forgó földet eliberálja, és gratis adja keziben Dobos Istvánnak.

[Dobos István és Sebestyén János deák pere, 1701]

A kibocsátás megtagadása

Mivel hogy Márkos András és felesége Szőke Anna az zálagos földeket pénzzel megkénálván legitime, nem remittálta Baróthi Tamásnak, per hoc az decretum continentiája szerint Baróthi Tamás része gratis megyen keziben et cum fructu Baróthi Tamásnak. Az mely zálagos földekből pediglen az fructust post citationem kivette, azt is tartozik restituálni úgy, mint az földet Baróthi Tamásnak Márkos András és felesége.

[Baróthi Tamás, illetve Márkos András és Szőke Anna pere, 1701]

Visszafoglalás pénz letétele nélkül

„Egy darab szántóföldre volt nálam zálagon, mely vagyon az bikfalvi, sepsiszéki Dobolló felé való határban, hágó alatt, Simon Balázs vicinumjában ab una, ab altera protestatur. Mely földet kifogott kezemből váltatlanul, mással bíratja. Azért azt kévánom cum poena minoris potentiae adja kezembe, alioquin taliót adjon. Káromot is fizesse meg, mely facit flor. 30.”

[Kóréh Péter és Páljános Ferencné Margit pere, 1690]

A zálogösszeg bizonyítása 1.

„Imreh Mihály comprobálja, hogy úgy alkudtak volt Sükösd Mártonnal, hogy mikor az földről való zálagos levelet eléadja, ő is akkor adja meg az tíz sustákat. E contra Sükösd Márton, hogy arra nem ígérte magát, hanem azt mondotta, hogy kész megesküdni, hogy levele nincsen róla, s meg is bizonyítja, hogy 4 forintban volt.”

[Imreh Mihály és Sükösd Márton pere, 1690]

A zálogösszeg bizonyítása 2.

Az negyvenhét forintos zálagos négy darab fél ál szántóföldekről való szakadozott levél mellett penig jurálának Nagy Gergely és Nagy Péter, hogy annyiban vadnak zálagban, azért annak ideiben depositis deponendis kezéhez mennek Nagy Mártonnak.

[Nagy Márton, illetve Nagy Gergely és Péter pere, 1693]

A MAGYAR TUDOMÁNY ÜNNEPE

Az MTA programsorozata

KÖSZÖNÖM
A FIGYELMET!

mta.hu

